

Jeolojinin Yurttaki Geleceği ve Yabancı Uzman Sorunu

I. ENVER ALTINLI

Istanbul Üniversitesi Fen Fakültesi, İstanbul

Yabancı jeologların Türkiye'ye gelerek, Türk Jeologları ile gerçek bir iş ve güç birliğine girilmeksizin, kendi adlarına, kurumlarına veya hükümetlerine yaptıkları genel ve özel amaçlı incelemeler döneminin henüz sonuçlanmadığını görmek, yurt kalkınmasının geleceği bakımından üzücü olmaktan da öteye umut kırıcıdır.

Enson olarak Geological Society of America Bulletin, v. 88, p. 1740 - 1748, 14 figs deki bildiri dolayısıyla, bu ve benzerlerinin başında ve sonunda Türkiye'de çalışma olanağı bağışlayana bir teşekkür bulunmadığı, gibi, çoklukla "Kaynaklar"ında bir tek Türkün adıyla bildirisi yoktur. Acaba Antalya dolayında hiçbir Türk jeolog çalışmamış mıdır? Buraya ilişkin Türkçe ve yabancı dilden bir Türk Jeologunun yayını yok mudur? Hiçbir Türk jeologu ile görüşme veya tartışma yapılmamış mıdır? Kendilerine bu olanağı bağışlamış, yurdun 40 yıllık M.T.A. Derlenmesi'nden veya olanaklarından yararlanılmamış mıdır? Temel haritaları kim sağlamıştır? Acaba bir Türk jeolog bir yabancı ülkede, o ülkeden kopuk bu denli bir araştırma yapabilir mi? Teori üzerine yaslandırılacak özel amaçlı yeraltı kaynaklarını arama, mühendislik girişimleri, ortam sorunları, vb gibi çalışmalarını kimler yürütecek? Yurtda yabancı dil bilemeyen teori ve pratik jeologları uygulamalarında bunlardan yararlanmayacak mıdır? Kendi çocuklarımıza esirgediklerimizi ecnebilere fazlasıyla bağışlamak neden? Bu çocuklarımızın uzmanlığa erişmesine engel olmak değil midir?

Nereden çevirdiğimi hatırlayamadığım bir yazıyı, uyarıcı niteliği dolayısıyla, Türk jeologlarının ilgi ve bilgisine sunmakta yararlar vardır :

"Mazi dağı'nda çalışan Avusturyalı Dr. Hans Beer'in 1/25.000 lik ve 1/10.000 lik haritaları, stratigrafi, yapı ve fosfat çökeltisinin genetiği bakımlarından mükemmeldir. Çökeltileri haritalaması sayısında üstün bilgi kazandırmıştır. Türk jeologlarından hiçbir harita alımında bu derece üstünlük gösterememektedir. Hepsinin de bir yabancı dil yetersizliği vardır. Hiçbirisi Dr. Hans Beer derecesinde bilgi sahibi olamayacaktır. Dr. Hans Beer yaptığı haritaları bırakarak gidecek fakat hiç kimse kendisi kadar bu haritalardan yararlanamayacaktır. Hiç değilse bir Türk jeologu Dr. Hans Beer ile birlikte çalışarak yetismeliydi. Dr. Hans Beer, M.T.A. ya ilerleme raporları yazmaya vakit bulamamıştır."

Her meslek, meslekten yetişenlerce yüceltilir. Jeolojiden yetişmemiş bulunanların, hiçbir meslek gereksinmelerini andırmayan jeolojiye ve jeologlara gereğince ve yeterince yararlı bulunmadıklarını, bir çok meslek jeologları kişisel acı denemeleriyle görmüşlerdir. Nevarki, amaca yönelik iş ve güç birliği hala kurulmuş değildir.

Üniversitelerde, yetkin ve yabancı jeolog getirtilmesini gereksindirmeyecek, meslek jeologları yetiştirilmesi için yeterince olanaklar yaratılmadığı gibi, Üniversite dışı kurumlarda kalite üstünlüğü, kalabalık nedeniyle seçilememekte, Nasrettin hoca geleneğinde "testiyi kranla dolduran" ayırtlanamamaktadır.

Bu yakınmaların kökünde bir "Türk Jeoloji Ekolü"nin kurulamaması vardır. Hem ortamın hem de yeteneklerimizin buna olanak sağlaması zorunludur. Amaca yönelik jeolog örgütlenmesi gerçekleşmedikçe, bu böyle sürüp gidecektir. Davranmanın enson mühleti gelmiştir.

Bir ülke başatlığının 2/3'ü yerin altında sağlanır, Endüstrileşmede aksamalar, sorunların kökten çözülemedikleri içindir. Örg Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın yayınladığı 673 sahifelik "Sanayi Hamlesi"nde 43. sahifenin 2. paragrafında:

Yurdumuzda bakanlık aracılığı ile son 5 yıl içerisinde getirilen yabancı uzman sayısı bunlara ödenen döviz miktarı aşağıda gösterilmiştir: 4 milyar 950 milyon Türk lirası karşılığı yabancı döviz ödenmiştir.

— 1972 yılında 1200 yabancı uzman, 750 milyon TL. 1973 yılında 1300 yabancı uzman 800 milyon... 1974 yılında 1350 yabancı uzman 900 milyon TL... 1975 yılında 1360 yabancı uzman 1.5 milyar TL... 1976 yılında 1500 yabancı uzman 1 milyar TL.

Bu örneği görülmedik dev girişimde acaba hangi Türk yerbilimcileriyle, hangi yerbilim örgütleriyle danışmalarda bulunulmuştur? Bir "Jeoloji Ulusal Komitesi" gerçekleşse de, acaba bu acıklı "kendi çocuklarımızdan yararlanmamak tutumu" sürüp gidecek mi?

Bu yurdun jeolojisini biz yaparız; jeologlarını biz yetiştiririz. Bunun dışındaki jeolojiyle ilişkili girişimler "elindekileri kaptırmak"tan başka birşey değildir. Yabancı uzmanlarla % 50 % 50 işbirliğine evet; yurt uzmanlarının katılmadığı "ecnebilere iş göstermelere" hayır .

Ecnebi uzmanların, Türk uzmanlarıyla işbirliğiyle çalışmak koşuluyla getirilmeleri zorunluğu konmalıdır.

Uluslararası Jeoloji Bilimleri Birliği (IUGS) Kıta Çin'i Gezisi(*)

CHARLES DRAKE

Uluslararası Jeoloji Bilimleri Birliği ile ona bağlı örgütleri temsil eden uluslararası bilimciler grubu "Çin Jeoloji Kurumu"nun çağrılışı olarak Çine gitmiş; Çin jeologlarının uluslararası iş ve güç birliğine katılmaları yollarını ve olanaklarını araştırmıştır. Grubun başkanı, IUGS Başkanı da olan Rudolf Trümpy, Beraberinde Frances Delany (Birleşik Krallık), Charles Drake (Amerika), Norman Fisher (Avustralya), Ken Hsü (İsviçre), Bill Hutchison (Kanada), Anders Martinsson (İsveç), Digby McLaren (Kanada), Guillermo Salas (Meksika) ve John Sutton (Birleşik Krallık) bulunmuştur. 15.9.1977 de Çine Hongkong sınırından girilmiş, Kanton, Şankay, Şankung, Takink, Peking, Kuming ve S Yunnan, Kueylin gezilmiş; 14.10.1977 de Kanton yoluyla Honkong'a dönmüştür. Resmî ziyaretin raporları ve Çin jeolojisi için betkeler IUGS Newsletter ile GSA Bull Başkanlık Söylevi (C.D.) olarak yayınlanacaktır. Bu kısa haber mektubunda jeoloji örgütleri, jeoloji çalışmaları, jeoloji öğretimi, petrol jeolojisi, teorik tektonik okulu ve Çindeki dağ jeolojisi için kısa izlenimler sunulacaktır .

Çinde birçok jeolog ile tanışılmıştır. Çoğu yaşlılardır; sorumlu orunlardadırlar; Avrupada veya Amerikada okumuşlardır. Genç jeologlar yetenekli ve hevesli görülmüşlerdir. Donanım-iyidir. Aletlerin bir kısmı ithal malıdır, bir kısmı da Çinde yapılmıştır. Çoğunluk, yeni yöntemlerle kuramlardan epeyce haberdardır. Genç jeologlarda erken uzmanlaşma eğilimi görülmüştür. Çoğu jeoloji irdelemeleri ülkenin kalkınma yolundaki gereksinmelerine yöneliktir. "4. Modernleşme" çerçevesinde yakın yıllarda pek önemsenmemiş olan temel araştırmaya yeniden hız verilmiştir.

Çin'deki jeologların çoğu Devlet Jeoloji Dairesi ile bunun illerdeki kollarında görevlidirler. Jeoloji haritalamasıyla mineral açınlaması dışında Devlet Jeoloji Dairesi jeologları, araştırma, öğretim, jeoloji aletleri yapımında da çalışmaktadırlar. Mineral üretimi, petrol, kömür ve metalurji bakanlıklarına bağlı jeologların gözetimindedir. Elektrik Bakanlığı, Su Zenginlikleri Bakanlığı, Depremin Önceden Haberlenmesi Bakanlığı, vb de çalışan jeologlar vardır .

(*) İ. Enver Altunlu tarafından türkçeleştirilmiştir.